

Ishaja vsak dan zvečer na delu in praznikih.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor:
2657 So. Lawndale av.
Office of publication:
2657 So. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XIV. Chicago, Ill., sobota, 27. avgusta (Aug. 27) 1921. ŠTEV.—NUMBER 199.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

SOVJETI SO DOBILI NEKAJ PRAVIC.

IZTIRALI BODO LAHKO ZAROTNIŠKE POOBlašČENCE.

Litvinov bo imel nadzorstvo nad pomožno akcijo.

Riga. — Med Walter Lyman Brownom, evropskim ravnateljem ameriške pomožne uprave in zastopniki Rusije je podpisana pogodba, po kateri bo izvršena pomožna akcija v Rusiji. Sovjetska vlada bo nadzorovala lahko pooblaščenca, ki bodo poslani v Rusijo, da izvršijo pomožno akcijo. S tem, da je bila pogodba za pomožno akcijo podpisana, lahko odplovejo ladje iz nemških, poljskih in ameriških pristanov, ki so naložene z živim in drugimi potrebščinami za pomožno akcijo v Rusiji. Pogodba je bila še le podpisana, ko se je o točki za točko razpravljalo in je prišlo do sporazuma.

Prva koncesija, katere je že stopila v veljavo, je bila, da Rusija izpusti vse ameriške ujetnike v Rusiji, ne glede na to, da so bili nekateri pridržani, ker so skušali vohariti pri Rusiji.

Ruski zastopniki so pristali na marsikatero ameriško zahtevo, to da Združene države dovolijo, da sovjetska Rusija izžene vsakega pooblaščenca, ki bi se neprijateljsko obnašal proti ruski državi in interesom republike. Ruska vlada ima dalje pravico, da od časa do časa pregleda poslopja, v katerih delajo pomožni delavci.

Splošno se sodi, da bodo pomožni delavci kmalu izbrani in da prične pomožna akcija v Rusiji v enem tednu ali pa še prej. Američanom ni dovoljeno se udeležiti političnih ali komercialnih akcij. Vsi Američani, ki so zaposleni pri pomožni akciji, imajo pravice, ki jih uživajo diplomati.

Ko sta Litvinov in Meinovic podpisala pogodbo, je latvijski ministrski predsednik izjavil upanje, da pomožna akcija napravi tesnejše stike med Združenimi državami in Rusijo.

Brown je odgovoril, da upa, da sklenjena pogodba reši mnogo življenj v Rusiji.

Po sporazumljenem programu ne bo podvzeta akcija le za naklizenje ljudstva v krajih, v katerih je naša uničila pridelek, akcija bo organizirana tudi proti kužnim boleznim.

Precej pšenice je bilo kupljene v Litvi, ki je že dala preje deset železniških voz pšenice za pomožno akcijo.

Formirane so bile kompanije dvakov, ki bodo pomagale pri pomožnem delu.

Ruski zdravniki so bili organizirani v pet skupin, ki so dobile nalog, da odpotujejo v Samaro, Simbirsk in Kazan.

Na Danskem, v Italiji in Argentini so vzeli v pretres, da se organizira pomožna akcija za Rusijo. Neki socialistični poslanec v argentinski zbornici je predlagal, da se dovoli deset milijonov pezon v pomoč Rusiji.

Walter Brown naznanja, da odide Phillip Carroll iz Oregona s prvo partijo v Rusijo, ki zapusti Rigo že v par dneh.

Brown se vrne v London in prepusti nadzorstvo nad pomožno akcijo kapitanu John Millerju, ki je načelnik pomožne uprave v baltičkih deželah.

PO UMORU ŽENE JE SKOČIL V REKO.

Memphis, Tenn. — Žena J. S. Moona je bila ustreljena, ko se je peljala v avtomobilu svojega soproga čez harahanski most. Par sekund kasneje je iz avtomobila skočil njen soprog in se vrgel v reko Mississippi. Ribiči so ga rešili iz reke. Dve priči sta izpovedali, da je Moon ustrelil svojo ženo. Pridržali so ga v zaporu.

HOWAT NOČE NIKAKEGA KOMPROMISA.

Washington, D. C. — Alex Howat, predsednik rudarskega unijskega distrikta v Kansasu, je rekel uradnikom Ameriške delavske federacije, da ne prizna nikakega načina obsojbe in ne oprostive, ako je v zvezi s pogojem, da mora odpovedati, da ne bo več odredil nikake stavke.

Kakor znano, je bil Howat obvečen, da je radi krsitve kansaškega industrijskega zakona obsojen na enoletno ječo, katero naj nastopi z 8. septembrom.

POLOŽAJ POLITIČNIH JETNIKOV NI ROŽNAT.

V ATLANTIŠKI JEČI JE MORAL VEGETARJANEC UŽIVATI MESO.

Tako pripoveduje član I. W. W. po prestani kazni.

New York, N. Y. — "Spike" Moore, član I. W. W., je po prestani kazni v atlantiški ječi povedal svoje doživljanje v ječi poročevalcu "New York Calla." Moore je sedel dve leti in pol, ker je kršil zakon proti špijonazi. Doma je iz Columbusa. Obsojen je bil v letu 1917 zaradi nekega govora, ki ga je govoril rudarjem v južnem Ohiju. Po Moorovi izjavi je še osem socialistov in članov I. W. W. v ječi, dasiravno vojna spada že v zgodovino.

Moore je na široko razkladal, kako ravna na političnih kaznivci v atlantiški ječi.

Najbolj markanten slučaj po njegovem mnenju je zadeva Nicholas N. Zogga, št. 34, ki je bil poslan v atlantiško ječo zgodaj v letu 1918 "zaradi njegovega slabega zdravlja," ko je že predsedal več mesecev v ječi na MacNeillovem otoku v Kaliforniji. Zogg je bil obsojen zaradi kršenja protišpijonažnega zakona v Kaliforniji. Kazniški red je že zadovoljstvo, da spodbija Zogovo zdravje. Ali poleg je kaznovan zaradi najmanjšega prestopka proti kazniškemu redu. Zdag je njegovo zdravje preč in je nastanjen v taboru za jetične.

Vse svoje žive dni ni Zogg užival mesa. Za nekaj časa mu je jetičar Fred G. Herbert dovolil kupovati sadje in orehe, ker ni mogel uživati kazniške hrane. Pod novo administracijo mu je bil ta privilegij odklonjen.

Moore pravi, da je jedilnica za jetične oddaljena en četrt milje proč od tabora za jetične. Zogg mora vsaki dan napraviti to pot trikrat, da pride v jedilnico, dasiravno ne more uživati te hrane.

Po izjavi Moora je bil Zogg kaznovan s samotno celico, dokler ni prišel trikrat na dan k obedom. Govore, da mu je kazniški zdravnik dr. Weaver predpisal mleko za dijeto, dasiravno mu je znano, da ga Zogov želodec ne prenese.

INDUSTRIJALNO BODIŠČE DELA GLADKO.

Topeka, Kans. — Cestnoželezniška družba, ki ima svoje proge v Joplinu in Pittsburgu, je zahtevala, da se uslužbenecom znižajo mezde za dvajset odstotkov. Zadeva je prišla pred industrijsko sodišče in meza je bila znižana za deset odstotkov.

Sodišče ni izreklo, da mora družba tudi znižati voznino, kajti če se znižujejo življenjski troški, se mora logično znižati tudi voznina. Uličnih in cestnih železnice se ne poslužujejo milijonarji, ampak po njih se vozijo delavci.

Ni čudo, če so vsi kapitalisti, milijonarji in milijarderji navdušeni za industrijsko sodišče.

VREME.

Danes nestanovitno vreme, močnejši dež v Illinoisu. Solčni vzhod ob 6.07, zahod 7.35.

RAZOROŽITVENA KONFERENCA NE BO JAVNA.

TAKO JE TOLMAČITI BESEDE SENATORJA LODGE.

Senator Borah vstaja, da mora biti konferenca javna.

Washington, D. C. (Fed. Press.) — Zdi se, da razorožitvena konferenca ne bo javna, ki jo je sklical predsednik Harding, da prične na dan, ko je bilo sklenjeno premirje. To je bilo precej jasno, ko je senator Lodge, govornik za administracijo, dejal senatorju Harrisonu iz Missisipija, da naj umakne svoj amandament pri proračunski predlogi za konferenco, ki določa, da mora biti konferenca javna.

Senator Lodge je pojasnjeval, da tak amandament ni na mestu in je priporočal svojim tovarišem, naj ne bodo krivi te neuljudnosti napram velikim narodom, ki so povabljeni sem. Na to je Lodge razkladal na široko, zakaj je odprta diplomacija nepraktična, na kar je povdarjal, da imajo legatslavitni zbori navado, da izdelajo ogrodje važnih odredb za zaprtimi durmi.

Pričakovalo se je, da bo amandament, ki določa javnost za konferenco, pobit od republikanske večine, ker ni javnosti naklonjen predsednik, toda upalo se je, da pride glasovanje senatorjev po imenih v zapisnik, da se tako spozna, kako mislijo senatorji o javnosti na konferenci. Neprčakovano in hitra umaknitev amandamenta je "senatorska uljudnost."

"Mislim, da je senator Lodge izrekel samo predsednikove napore," je rekel Harrison, "zdag pa ne želim predsednika spraviti v zadrego ob tem času."

Senator Borah, avtor rezolucije za razorožitveno konferenco, je silno kritiziral obdržavanje tajne konference.

"Razorožitvena konferenca ne more biti uspešna, ako jo ne podpira javno mnenje," je rekel Borah. "Javno mnenje pa ne more učinkovati na zaključke za zaprtimi vrati."

Označil je versailsko pogodbo za največjo nevarnost današnjega dne. "Prvi korak pri pogajanjih je bila tajnost," je rekel Borah.

"Ali bi bilo mogoče izvesti šantungsko kupčijo kje drugje, kot za zaprtimi durmi?" je vprašal Borah. "Dokler ne bo javnosti, toliko časa, ni kaj upati. Javnost je potrebna povsod, da se napravi zdravi zaključki."

Lodgov ugovor proti javnosti pokazuje, da je bila sklicana razorožitvena konferenca, da se komafila formacija nove lige narodov pod drugim imenom. To obtožbo najbolj ponavljajo oni, ki pravijo, da je bil Harding nasprotni konferenci v začetku. Javno mnenje zahteva razorožitev, veliki mednarodni bankirji, ki hočejo ligo narodov, da napravijo svet varen za kapitalizem, so videli priliko, da stvar obrnejo v svoj prid.

Harding je na to nepričakovano vstopil v vrsto, mesto da bi omejil konferenco le na razorožitev, jo je razširil še na vprašanja Daljnega vztoka. V diplomatičnih krogih sodijo, da se na konferenci rodi nova "združitvena narodov" in da bo težka militaristična butara samo malo olajšana, mesto odvzeta.

ZAMORSKO KUHAČICO SO PREGNALI.

Njenega gospodarja pa ubili.

OBTOČIL JE Z GLAVO V BLATU.

Little Rock, Ark. — Lajtnant W. J. Wagenknecht se je kopal. Pri tem je skočil v vodo z visokine trideset desletj. Ker ga ni bilo na površje, je šel pogledat njegov tovariš, kaj se je z njim zgodilo. Našel ga je v blatu, z glavo zaritega v nj, noge je pa imel ategnjene pokonci. Potegnil ga je iz vode in obudil so ga zopet v življenje, toda zadobil je težke poškodbe.

KAKO SE ZNIŽUJEJO CENE!

Chicago, Ill. — Farmarji znižajo ceno pri mleku za eno tretjino a prvem septembrom. Za sto funtov mleka bodo prejeli \$1.50. V sto funtih mleka je 46 kvartov. Farmar bo prejel za kvort mleka nekaj več kot tri cente, a od tega mora plačati še železniško vozno. Kompanije pa naznanjajo, da bodo prodajale kvort mleka v septembru po 12 centov, torej bodo prejale za sto funtov mleka \$5.52. Udarjena sta farmar in konzument.

RUSIJA IMA ŠE SOVRAŽNIKE OB MEJI.

ČIČERINOVA NOTA RAZKRIVA FAKTA.

Intrige so naperjene proti Ukrajini in republikli.

Moskva. (Ruska tiskovna agencija. Zakaanelo.) — Tukaj postoji še vedno strah, da se protisovjetski agenti poslužijo pomožne akcije proti lakoti, da napeljejo vodo na svoj mlin.

V noti z dne 13. avgusta se pritožuje ruski minister za zunanje zadeve Čičerin zaradi tajne rumunske podpore ukrajinskim protirevolucionarjem, ki nastopajo in delajo iz Rumunske, Bukovine in Besarabije. Ukrajinska vlada se je pridružila pritožbi, v kateri so našli neprijateljski čini, katere bo težko ovrгла rumunska vlada, pri kateri imajo precej odločilno besedo francoski imperijalisti.

Čičerin-Rakovskyjeva nota pravi, da bodo rusko-ukrajinske sovjetske oblasti prisiljene se poslužiti samoobrambe, če se ne napravi konec upadom roparskih tolp prek Dnjestra. Nota ne grozi, ampak izraža želje po miru. Nota pravi, da so dobile sovjetske čete ob Dnjestr nalog, da ne napadajo. Toda rumunski vladi se pritožuje, da razoroži tolpe belih stražnikov, ki so bile formirane na rumunski zemlji z namenom, da lahko prihajajo prek meje, da napadajo.

Nova nevarnost se vidi tudi v angleško-japonski pogodbi za Rusijo in Kitaj. Tako piše Vilenski v "Izvestiji". On pravi, da je Japonska brzojavila Vranglu, naj zbere svoje razstresene najemnike in naj pride z njimi na Japonsko. Japonske sile so zasedle severni Sahalin in province ob morju, povdarja Vilenski. Dalje pravi, da ruski reakcionarji na Daljnem vztoku dobivajo svojo največjo podporo v Tokiju.

Sredi tega izmenjavanja not, prvi življenje sovjetske Rusije naprej. V petrograjskih ladjedelnihah je oživelo delo, ker se je obnovila trgovina z Anglijo in Nemčijo. Predno bo plova zaprta na morju, bo popravljeno deset ladij. Morski kanal se razširi in poglubi. Zgrade se tudi plavajoči doki.

Eksekutivni komite v Petrogradu je odredil en dan za čiščenje in snaženje ulic in za izvršitev popravil.

DEHAL JE IMELA ZOPET SVOJE ZADOŠČENJE.

Washington, D. C. — Raimond Robinsonova, predsednica Lige narodnih žen je poslala poziv na vse ženske organizacije v Združenih državah in v Evropi, katere bodo poslate delegatke na mednarodni kongres delavskih žen v Genfu, Šveici, da naj na dan, ko bo v Washingtonu otvorna razorožitvena konferenca po vsem svetu demonstrirajo za splošno razorožitev in svetovni mir.

"Namen teh demonstracij naj bi bil, vse vlade, katere nameravajo odložiti orožje, podpirati," pravi Robinsonova. "Amerikanske delegatke bodo na mednarodnem kongresu v Genfu dale podrobnosti, kako naj se vrši ta svetovna ženska demonstracija." Liga narodnih delavskih žen ima v Združenih državah 20 podružnic in približno 600.000 članice.

DEHAL JE IMELA ZOPET SVOJE ZADOŠČENJE.

Columbia, S. C. — Dehal, broječa sto petdeset glav, je linčala zamores, ki je ustrelil belopoltnega farmarja Noah Fricke. Linčarski umor je bil izvršen blizu Chapina.

V MELLONOVE ZMOŽNOSTI DVOIMIJO.

PET SENATORJEV JE NASPROTOVALO POROČILU VEČINE.

Opozicijo je vodil senator LaFollette.

Washington, D. C. — Senator Penrose, predsednik senatskega finančnega oddelka, je v minole tednu ugodno priporočil predlog, ki daje zakladniškemu tajniku veliko moč pri razpolaganju zavezniskega dolga, znašajočega enajst milijard dolarjev in eno milijardo neplačanih obresti.

Ob istem času je pa bilo predloženo tudi poročilo manjšine, ki je bilo naperjeno proti zakladniškemu tajniku Mellonu, kateri je skušal spraviti predlogo skozi senat s odobrenjem predsednika Hardinga. Poročilo manjšine je predložil senator LaFollette iz Wisconsin. Podpisano je bilo od pet članov oddelka.

"Dodaj še ni živih človek, kateremu se je poverila tako velika odgovornost," se glasi na nekem mestu v poročilu.

O tajniku Mellonu pravi, "da ni pokazal, da mu je znana pot pogajanj" in da je njegov "departament v konfuziji glede statusa teh obveznosti."

Poleg LaFollette so podpisali poročilo manjšine senator Jones iz Nove Mehike, Reed iz Missourija, Simmons iz Severne Karoline, Gerry iz Rhode Islanda in Walsh iz Massachusettsa. Vsi senatorji razen LaFollette so demokratje. Senatorja LaFollette in Reed sta takoj še tisti večer pričela organizirati sile za dohato, kadar pride predloga na dnevni red, čeprav se to ne zgodi do prihodnjega zasedanja.

Predloga določa, da zavezniki vrnejo posojilo, in se bavi s časom, ki se dovoli za podaljšanje roka za povračilo. Neki spremembni predlog določa, da se posojilo vrne v pet letih.

Zakladniški tajnik ima moč, da uravnava obveznosti. On ima moč, da obveznosti spremeni v obveznige narodov, ki so dolžniki ali pa katere druge tujezemске vlade, kot nadomestilo pa prevzame obveznige tujezemске vlade.

Po poročilu večine znaša dolg zaveznikov \$10,141,261,585.68. — Obresti pa znašajo \$934,534,755.98.

"Dolg tujezemskih držav postoji," pravi poročilo večine, "in zagatadel je treba nekoga pooblastiti, da obravnava tako s posojajem, kakršen je."

DEMONSTRACIJA ŽENSK ZA SPLOŠNO RAZOROŽITEV.

Washington, D. C. — Raimond Robinsonova, predsednica Lige narodnih žen je poslala poziv na vse ženske organizacije v Združenih državah in v Evropi, katere bodo poslate delegatke na mednarodni kongres delavskih žen v Genfu, Šveici, da naj na dan, ko bo v Washingtonu otvorna razorožitvena konferenca po vsem svetu demonstrirajo za splošno razorožitev in svetovni mir.

"Namen teh demonstracij naj bi bil, vse vlade, katere nameravajo odložiti orožje, podpirati," pravi Robinsonova. "Amerikanske delegatke bodo na mednarodnem kongresu v Genfu dale podrobnosti, kako naj se vrši ta svetovna ženska demonstracija." Liga narodnih delavskih žen ima v Združenih državah 20 podružnic in približno 600.000 članice.

DEHAL JE IMELA ZOPET SVOJE ZADOŠČENJE.

Columbia, S. C. — Dehal, broječa sto petdeset glav, je linčala zamores, ki je ustrelil belopoltnega farmarja Noah Fricke. Linčarski umor je bil izvršen blizu Chapina.

250,000 DELAVCEV BREZ DELA V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Ameriška delavska federacija v Chicagu se je obrnila na mestni svet in župana, da se prične takoj z javnimi deli, da se tako skroji število brezposelnih delavcev. Federacija priporoča, da se prične tlakovati ulice, izvrševati kanalizacijska in druga dela in da se plača navadnim delavcem en dolar na uro mezde. Federacija čeni, da je v mestu 250,000 delavcev brez dela.

DELAVSKO GIBANJE NA RAŠČA NA JAPONSKEM.

VLADA SE POSLUŽUJE PREDPOTOPNIH METOD PROTI DELAVSKEMU GIBANJU.

Ječe so seveda napolnjene s voditelji delavskega gibanja.

Honkong, Kitaj. — Na Japonskem so bile sprejete ostre postavbe, da se zadavi vsako socialistično gibanje takoj v povojih. Vlada pa ne nastopa le proti socialističnemu gibanju, ampak z jekleno pestjo zatira tudi delavsko strokovno gibanje.

In kakšen je rezultat takega stopanja?

Po pislih vesteh, ki prihajajo v tujezemstvo, se to gibanje širi in raste in bo kmalu japonskim mogotcem zrastle čez glavo. Uvedena je najstrožja cenzura za vesti o dogodkih na Japonskem, da bi zunanji svet ne izvedel, kaj se godi v cesarstvu mikada, o katerem japonski džingoti pripovedujejo priprostemu ljudstvu, da je "oče cele japonske družine". Kljub tej strogi cenzuri pa uidejo vesti čez mejo, ki govorje jasno kot beli dan, da se predpotopne metode niso obnesle, a katerimi je mislila japonska vlada zatreti socialistično in delavsko strokovno gibanje.

Ječe so seveda prenapolnjene z delavskimi voditelji. Pa tudi ta metoda ne izda nič. Kajti če policija danes polovi delavske voditelje, se prihodnji dan pojavijo drugi, ki zavzamejo mesta voditeljev v ječi.

Neka čez mejo utihotapljena vest pripoveduje, da se je ministru predstavila deputacija, ki je zastopala pet in dvajset tisoč munijskih delavcev. Deputacija je zahtevala, da se izpuste delavski voditelji. Zahteva je bila seveda odklonjena. Po tej odklonitvi je pa ljudstvo naskočilo ječo.

Odrejene so bile vojaške čete in ljudstvo se je moralo umakniti. Ali agitacija je tako močna in silna, da bo vlada morala dovoliti delavskim strokovnim društvom funkcionirati.

NIKAKEGA ZNIŽANJA MEZDE V ORGANIZIRANIH JEKLARNAH.

Youngstown, O. — Med časom, ko je U. S. Steel korporacija znižala mezde svojim delavcem že v drugo, ni sprejela neodvisna Youngstown Shut in Tub kompanija še nikakega znižanja mezde, kakor pravi James Campbell, predsednik družbe.

Po zadnjem znižanju mezd od jeklarskega trusta so mezde v o bratih jeklarske korporacije dosegle isto lestvico, kakor je pri podjetjih, kjer se plačuje delo na ure.

Springfield, Mass. — Vse lokomotive in reparaturne delavnice Boston & Albany železnice so bile že od 15. junija zaprte a pričnejo v pondeljek zopet a popolnim ohratom.

DRUŽINSKA TRAGEDIJA.

Joplin, Mo. — B. F. Motherhead, bogat grocerist iz Carthaga, Mo., je ustrelil svojo soprogo in sebe. Vzrok umora in samomora ni znan.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inštalacijo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oplačaju n. pr. (Aug. 31-31) poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Prosimo, da se nam na to pravi.

SAMOMORI SE MNOŽE KOT POSLEDICA GOSPODARSKE KRIZE.

Gospodarski položaj vpliva tudi na samomorilce. Če je gospodarski položaj ugoden, se krči število samomorilcev, ob času industrijske depresije se pa število samomorilcev množi.

V prvih šest mesecih tega leta je bilo izvršenih v Združenih državah 6509 samomorov. Lani v ravno tem času pa le 2771. Število samomorov se je pomnožilo za 3788 ali še za enkrat več kot lani v prvi polovici leta.

To je slika, ki jo nam podaja sedanji gospodarski sistem, o kateri pa radi molče tisti, ki ga zagovarjajo kot najboljši sistem, in o katerem trdijo, da se ne da nadomestiti z boljšim.

Številke, ki povejo, koliko samomorov je bilo izvršenih, govore, kakšen je sedanji gospodarski sistem. Če samo v pol leta vrže več ko šest tisoč ljudi od sebe življenke kot težko butaro, tedaj ne moremo govoriti, da živimo v zdravih gospodarskih razmerah, ali da je sedanji gospodarski sistem tako dober, da se ne da nadomestiti z boljšim.

Lani v jeseni je pričela gospodarska kriza in z njo so se pričeli množiti tudi samomori. Na milijone delavcev je bilo vrženih na cesto. Bili so brez sredstev, brez strehe, brez jela! Ali se čudite po tem, če ljudje obupavajo in izvršujejo samomore?

Statistika o pomnoženem številu samomorov nam najjasneje govori, kaka velika je beda, dasiravno so skladišča zvrhana z živili, skladišča z obleko in obuho in drugimi življenjskimi potrebščinami. Številke, ki pričajo, da so se v prvi polovici tega leta samomori več kot podvojili, so slika današnje človeške družbe, ki pove, da je nekaj strašno gnilega v nji, ker ljudje v velikem številu odhajajo prostovoljno v smrt.

CAS JE, DA PRIDE TREZNOST!

Henry J. Ohl, Jr., glavni organizator Ameriške delavske federacije za državo Wisconsin in socialist, je rekel na konvenciji omenjene organizacije v svojem poročilu, da je socialistična stranka postala kot politično orodje nerabna zaradi notranjega boja. Temu je dodal, da je stranka še ravno tako bojovita in trezna, kot je bila, toda služiti ne more kpt politično vozilo zaradi njenih notranjih bojov.

Ohlove besede so svarilo vsemu zavednemu in politično zrelemu delavstvu. Njegove besede pomenijo, če se delavci v svoji politični organizaciji bojujejo med sabo, tedaj njih politična organizacija ne služi več namenu, zaradi katerega je bila ustanovljena. Njegov opomin kliče vse razredno in politično zrelo delavstvo na skupno delo in k treznosti.

Če se delavstvo cepi v politični organizaciji, ne more ravno tako razviti svoje politične moči, kakor jo ne more razviti na gospodarskem polju, če se cepi v delavskih strokovnih organizacijah.

Delavec, ki je res zaveden, ne bo nikdar ustanovljal druge organizacije, ampak bo ostal zvest svoji organizaciji, čeprav njegovi nazorji niso prodrli v organizaciji. Z mirno in stvarno besedo bo skušal prepričati večino, da ni v pravem, ali se bo pa on dal prepričati, da je na napačen potu.

Vsaka cepitev v delavski organizaciji, pa naj bo politična ali strokovna, je cepitev delavskih moči. In ravno tako je pa vsaka cepitev delavskih moči pojačanje delavskih nasprotnikov, je voda na mlin tistih, ki delavstvo izkoriščajo.

Naj bodo Ohlove besede opomin, ki privede razredno in politično zrelo delavstvo zopet do treznosti in skupnega dela v korist delavstva.

DOPISI.

Chicago, Ill. — Delavci pozor! V Chicago so izprti damski krojači. Podjetniki hočejo prisiliti krojače na 20% znižanja plače, ter večje ugodnosti glede delavnice, ki bi jim dale, ako sprejete, akoro iste privilegije kot odprta delavnica.

Damski krojači, organizirani stoprocentno v International Ladies Garment Workers Union, smo sprejeli boj in borili se bomo do zmage. Svarimo vas krojače v Chicago in izven Chicago, naj ne prihajajo sem in ne sprejemajo prostorov, ki jih oglašajo podjetniki v različnih listih.

Boj bo akoro gotovo kratek. Izid je odvisen od naše in vaše solidarnosti.

Za stavkovni odbor, J. Owen.

Lepi vrh, pri Rakaku. — Ko sem se podal v Jugoslavijo sem obljubil, da bom opisal razmere, ki tu vladajo, a zdi se mi bolj važno, da predvsem poročam, kako sem potoval in šele pozneje o položaju, ki vladaja v Jugoslaviji.

Kateri ste namenjeni, da potujete v to deželo, se nikakor ne podajate na Trst. Ne poslušajte agentov, niti drugih, ki hvalijo to linijo. Pri parnikih teh linij, je slaba hrana, nesnagost, sami si morajo potniki nositi jedila, premalo je prostora in velike odušitve.

Dne 9. julija sem stopil na parnik "President Wilson", ki se šteje za najboljši parnik te linije; vse ga je hvalilo in priporočalo, toda ko sem prišel na njega sem bil razočaran. — Po parurni vožnji iz New Yorka so nam namerili, da se moramo razdeliti po osem oseb skupaj, da si bomo preskrbeli za hrano. Zbrali smo se skupaj in dobila je vsaka partija pločevinaste posode, ki so bile zarjavjele, dabi niti za psa ne bilo zdravo, če bi iz njih jedel.

Vse posode smo dobili po malih vrečkah, ki so bile že vse rahljene, (menda že v avstrijski armadi). Po spalnicah so ljudi nasdeli li več, kakor je bilo prostora.

Kadar je bilo pripravljeno kosilo, so pozvonili in tako smo morali čakati v vrsti, kdaj nam vržejo tiste umazane jedi. Tako nas je stalo čez 2000 ljudi in čakati smo morali v procesiji na ona umazana jedila.

Jeza in nejevolja me popade, kadar se spomnim, kako smo razvalili z nami nečloveško, vedu ni bilo nobenega in njihovo ravnanje izgledalo je bolj, kakor z živino, ne z ljudmi. Hrana so nam dajali dvakrat na dan, samo smrdljive makarone. Kar je bilo dobrih jedi, so razni uslužbeni pokradli in nam to prodajali za drag denar. Rojaki so si hoteli dobiti dobrega piva, toda tisto je bilo popolnoma za nič, goriko in neizmerno drago. Skoro vsi potniki so bili bolni in prehlajeni, ko smo po 15 dnevni vožnji dospeli v Trst. Morje je bilo akosinsko mirno, tako da bi bili še zadovoljni, ako bi bila boljše oskrba. Jedli smo na krovn in niti enkrat nisem jedel, da bi imel prostor za sedeti.

V Trstu nas je čakal namišljeni konzul iz Jugoslavije. Pobrall nam je potne liste in liste za prtljago, in povedali so nam, da bomo morali stati par dni v Trstu. Zdelo se mi je to sumljivo in zahteval sem, da mi takoj da nazaj potni list in prtljažno karto. S teškočo sem to dobil nazaj šele ko je uvidel, da sem pripravljen poklicati tudi policajo.

Ko so drugi ljudje uvideli, da sem jaz dobil svoj potni list in da se odpeljem, so postali revoluonarni tudi oni in zahtevali so svoje potne liste, katere so tudi dobili, toda kart za prtljago jim veliki moške niso hoteli dati, tako da so bili nekateri v Ljubljani a njihova prtljaga šele v Trstu. Kako so jo dobili ne vem, če ni bilo še preje vse pokradeno. Na parniku so se tudi dobili dobri moške, ki so prodajali potne liste za po železnici po vseh krajih Jugoslavije. Ljudstvo je te liste nepremišljeno kupovalo in dajalo teške prislužen denar, ko smo pa prišli v Postojno so morali liste ponovno kupiti. Nekateri so imeli kupljene take golufive liste za v Zagreb, na Stajersko in za druge oddaljene kraje. Tako znajo golufati naš ubogi narod razni zlikovci, ki se indajajo za zastopnike konzulatov. Pazite se vsi, ki potujete, da vas ne dobijo v roke enaki prebrisani goljufi in tato-

vi, katerih skrbí samo to, kako bi dobili od potnikov dolarčke.

Dolžnost konzulov in delegatov držav je, da to preprečijo. Goto-vo bi se kaj takega ne pripetilo, ako bi bil ob prihodu parnika prisoten pravi konzul, ki bi se pobrigal, da bi bili potniki za njegovo državo takoj odpremljeni in bi se ne mogli razni aleparji indajati za zastopnike držav.

Potniki naj si tudi preskrbe vse potrebne listine, prej, kakor se podajo v New York, ker čakanje v New Yorku stane denarja. Videl sem, kako velike sitnosti so imeli potniki, ki so si šele tam preskrbeli potnih listov.

Ne hodite do agentur, katere se ne brigajo, da bodo vam pomogle, da ne bodele imeli toliko stroškov, temveč jim je samo mar, kako bi dobili od potnika največ denarja. Pozdravljeni naj zavedni rojaki. — Alois Zakrajšek.

Springfield, Ill. — V naši naselbini nikakor ne zaostajamo v brezposelnosti, kajti akozi celo poletje so obratovali le trije rovi, to je da so delali 4 in 5 dni drugi pa le po eden dan v tednu. Onih, ki niso sploh nič obratovali, je bilo največ. Ker se bliža zima, so pričeli nekateri nekoliko obratovati, počasi, vendar delavci upamo, da se oživijo, kakor hitro nastane mrz. Po letu paš ni dobro preveč se zakladati a premogom in ga držati na solnec, ker je nevarnost, da se vzge, kakor se je zgodilo pri enem tukajšnjem rovu, ko se je vžgalo okoli 14000 ton premoga in ga je ogenj skoro popolnoma uničil. Zakaj so se zakladali a tolikim premogom se ne ve, mogoče že za prihodnjo pomlad, ker se nekaj govori, o stavki. Ako bi jim bila sreča mila, bi se bili gotovo bolje založili, toda to upam, da jih je precej ostrailo.

Imamo več podpornih društev, s katerimi se precej dobro napredujemo. Razun podpornih društev, pa imamo tudi Pevsko društvo, Tamburaški zbor in Narodni dom. Pevsko društvo bo obhajalo dne 4. sept. 10 letnico svojega obstoja v novi Arion dvorani na Sedmi in Adamovi cesti. Poleg našega zbora bodo nastopili še 4 drugi pevski zbori to so: Slov. pevsko društvo iz Carlville, Sl. pevsko društvo iz Lincoln, Nemško pevsko društvo in Litvinsko pevsko društvo iz Springfieldd, Ill. Razun petja bo več drugih nastopov, ter bo igral bo tudi Tamburaški zbor.

Pričetek zabave je ob pol štirih popoldan, ples pa se prične ob 7 uri zvečer. Ujudno vabim vse Jugoslovane iz Springfieldd, kakor tudi iz bližnjih naselbin, ki se zanimate za petje in godbo da se zabave udeležite.

Vsi rojaki, ki se zanimate za dobre govornike imate priliko na udeležiti se delavskega shoda na delavski praznik v Washington parku. Med raznimi govorniki bo nastopil tudi Aleksander Howat, predsednik kanjskih premogarjev.

Torej nasvidenje vsi dne 4. septembra. — Odbor.

Barberton, O. — Časovna ura, katere meri danaknji gnili sistem, nam kaže še vedno enako. Vedno ide svojo pot in nikakega dobička ni. Še bolj če gledamo nanjo. Rogovili okrog industrija-levcev ali pa sedi doma, kot stoprocentar, in premišljuje, kdaj bo zopet prišla funkcijonirati ona ura; nič ti ne haame. Jaz sem še vse to premišljevanje opustil, kr gledati moram, da ne bodo moje kosti in koža strašile ljudi.

Počitnice, katere sem lansko leto nastopil, še sedaj nisem pustil in jih v resnici ljubim. Ljudje pravijo, da bo ta sima tanka; to rad verjamem, saj kvodri so že vsi potekli. Da bi bil slučaj oženjen bi bilo dobro, včas zeblo bi me ne. Ta presneti pečlarjem.

Zadnje čase mi roji po glavi samo lepi zapod, katerega ljubim iz dveh razlogov. Pred leti sem bil v sredi njega, mlad vesel in zadovoljen, vse me je radno imelo in se me tiščalo, samo gg. \$\$\$ ne. Vsed tega sem prišel na vzhod misleč, da bom bližje doma, kadar bo zapihal ugoden veter. Toda domovina, majka mila se je otujila. Ljudje hodijo tja in se vračajo ogorčeni na lastno grudo, ki je v rokah šovinizma in korupcije. Sklenil sem vsled tega, da bom za vedno prodajal svoje kosti od atlantskega pa do Tihega morja.

Na zadnje moje vabilo, katerega sem spisal v korist ameri-

ga pečlarstva se je odzvala ena duša iz daljne dežele in mi v pisni osebnosti čestitala mojim pečlarskim idealom, približno 200 funtov teška solnena rofa. Vsebine pisma ne povem, pač pa ga ohranim v arhivu, v katerem je še nekaj prostora za ljubeznjiva pisma.

Omenjenemu dekletu moje priznanje za lepo gostoljubnost. Kaj lahko se zgodi, da postane in krvi še meso, za kar gre v polni meri zasluga Prosveti, ki stakne vsako luknjo severne Amerike. Fantje in dekleta naročajo se na Prosveto, katere nam daje, da se spoznavamo, kar je vedno potrebno, da vidimo, kaj se godi izven naselbine. Koliko je plemenitih in nadarjenih are, a katerimi je dobro; da se seznamimo in si izražamo svoja mnenja. Za spanje bomo imeli dovolj časa v grobn. Dekler je življenje v nas moramo tudi gledati na to, da živimo in smo člani človeške družbe.

Mladina, štaj Prosveto in dopisuj v poštene in odkritosrčne namene, tako ti bo dobra bodočnost zagotovljena. — Frank Boh.

S pota. — Kakih 15 milj od pristaniškega mesta Portland, se nahaja majlo mestec Oregon City a krasno naravno lego. Razprostira se po dolini in večjo del od brega reke Willamete. Posebešno tega kraja, kakor tudi drugih mest na Pacifiku po gosti sadni nasadi, kateri nudijo človeku darove že zgodaj v juliju v obliki češenj in se potem ti darovi nadaljujejo, ko dozorevajo jabolka, hruške in drugo dobro sadje.

V industriji to mesto ni najzadnji. V okolici, katere je gosto obrabljena z gozdovi venomer seka jo les. Tu sta dve veliki tovarni na papir in ena še bolj polomljena stara žaga. Za transportiranje služita dve železniški progi. Južna pacifična in druga manja električna železnica, ki prevaža ljudi in tovar iz velikega trgovskega mesta Portlanda.

V mestu Portlandu, ki šteje okoli 250.000 prebivalcev se delajo velike priprave za svetovno razstavo, ki se ima vršiti leta 1925. Tukajšnje časopisje poroča, da je bila zato že izdelana dnevna rezolucija pred kongresom v Washingtonu, D. C. in podpisana od predsednika Hardinga. Reči moram, da je to lep kraj za tako podvzetje. — Mesto je zvezano direktno s Pacifikom potom reke Columbijske, ki je dovolj globoka za plovbo težkih prekomorskih parnikov.

Reka Columbia izvira nekje v Canadi, ter teče skozi najbolj vlažni pas Cascado gorovja, kjer dobiva mogočne dotoke in se tako razširi v veletok. Columbia je tudi bogata na ribah, v nji jih je že marsikateri dalmatinaki ribič naložil na tone in pri tem zaslužil lepe tisočake. Ob reki grade prvotno cesto in pravijo, da prekaša v svoji inženirski strategiji slovitto cesto, ki so jo svoječasnogradili Avstrijci čez vas Brenner v Tirolskih Alpah. To je vse mogoče, ker spominjam se, ko sem pred par leti čital v nekem geografičnem magazinu, da ravno ti inženirji proučavajo evropske ceste, posebno pa avstrijsko cesto čez Alpe.

Zanimivosti te Columbia ceste še nisem videl, pač pa mi je prijatelj obljubil, da me o priliki popelje z avtomobilom kakih 100 milj po tej cesti, kjer si bom lahko ogledal 750 čevljev visoki vodopad.

Slavenoev je v Oregon Cityju precejšnje število. Skoro vsi so zaposleni po tovarnicah za papir, le malo se jih peča a kmetijstvom v bližnji okolici. Gospodarstvo imajo rojaki v tem mestu precej dobro urejeno. Vsaka družina ima lasten dom in še celo toli grajani pečlarji se tu kosajo, kateri bo postavil lepšo palačo svoji bodoči družici. Nam drugim pečlarjem to dokaj neprijetno doni.

Ker že govorim o domovih, je treba, da omenim, da rojakom v Oregon Cityju zelo primanjkuje še enega skupnega doma ali dvorane, kjer bi lahko prirejali kake zabave in plesu. Tam bi kaj takega mnogo bolje uspelo, kot v privatnem stanovanju, kakor se to vrši sedaj. Ravnotako bi taka dvorana dobro služila tudi za društvene seje. Za Narodni dom je več Slovencev v tem mestu zelo navdušenih in treba je le malo resne volje, pa se bomo čez mesec dni lahko v skupni dvorani pošteno zamakali. Vsa tukajšnja rojaka naj nekoliko razmotriva o tem; v bližnji bodočnosti se bo sklicala v

ta namen seja. Kakor sem čul je nabranega še nekaj denarja v svrhu Narodnega doma.

Se nekaj se ne sme pozabiti in to je delavski položaj. Delo se v tukajšnjih papirnicah le slučajno tu pa tam dobi a pomočjo kakaga dobrega prijatelja. Posebno lepo se kaže izobrazba takozvanih domaćinov, to je angleško govorečih delavcev v tem, da novodošlega sodelavca obmetavajo zavratno z raznimi odpadki. Kaj takega je med organiziranimi delavci nedopustno.

Kakor se kaže, bodo tovarne zopet obratovala, kajti papir se vedno rabi in sploh si ne moremo misliti, kako bi danes brez njega izhajali. Zanimiv je proces, kako se izdeluje razni papir za tisk in za ovijanje. Kolikor je meni znano, se rabijo tri glavne sirovine, to je čisti les, žvepleno kislino in celulozo, to je neko amelnato tvarino. Les se zžaga in zdrobi na drobne kose. V velikih kotlih se na ta zdrobljen les spusti para in žveplena kislina, tef se pusti, da se to več časa kuha. Po tem kuhanju postane les kakor mehka kaša, katero se nato potom strojev na razne načine čisti, melje in se prida še celulozo. Ta zmes postane prozorna kakor voda in se jo spuša na veliki stroj, ki jo spreminja v pravi papir.

Tako je v našem mestu, ako ga hočete videti akozi dopisnikove oči. Ima svoje dobre in slabe strani, vendar pa ako se prišteje zraven naše slovanske gospodinje in dekleta, bo dobra stran precej večja. — F. K.

IMENIK KANDIDATOV

za skupno volitev dveh delegatov dne 31. avg. za združevalno konvencijo SNPJ. in SDPZ, ki se vrši dne 12. sept. v Clevelandu, O.

Števila društev in imena kandidatov so sledeča:

Št. 7. George Dragonović, Clarridge, Pa.

Št. 122. George Smekear, Alliquippa, Pa. Bartol Jerant, Alliquippa, Pa. Frank Strubelj, Alliquippa, Pa.

Št. 210. Jak. Marković, McKees Rocks, Pa.

Št. 241. Jakob Leskovec, Slovan, Pa. Vojoslav Tomič, Slovan, Pa. Louis Sader, Slovan, Pa.

Vsak član omenjenih društev ima pravico glasovati za enega teh kandidatov. Glasovanje je tajno. Vsak član naj napiše ime kandidata, katerega voli. Pred glasovanjem morajo tajniki splati imena kandidatov in števila njihovih društev, na večjem obsegu trdega papirja, katerega naj obesi na vidnem mestu, tako da ima vsak član priliko videti in si izbrati kandidata, za katerega hoče odati glas.

Tajnik mora tudi pripraviti volilne liste za vse člane, in jim razložiti, kako se glasuje.

Članstvo omenjenih društev naj se udeleži izrednih sej dne 31. t. m. zvečer pri svojih društvih, kjer se bodo volitve vršile. Vsa druga pojasnila smo poslali na društva.

Sobratrski pozdrav — za društvo "Bratstvo v slogi je moč" št. 210 SNPJ. Viktor Seta, pred., Joseph Jakovec, tajnik, Elias Maglich, blagajnik. (društvo pečat.)

LISTNICA UREDNIŠTVA.

La Salle, Ill. — P. E. — Če bi pazno pogledali zadnje obligatno Prosveto, bi vedeli, zakaj je Vaš dopis izostal. Dopisi gredo v list po vrsti, kot prihajajo. Uredništvo jih ne more dati več, kot ima zanje prostora. Uredništvu je vso eno kaj kdo piše in v živgem imenu, če je dopis podpisan, ker je vsak sam odgovoren za vsebino svojega dopisa. Le taki dopisi, ki določajo pravila, se ne priobčijo. Toliko je pojasnilo.

DUHOVNU, KI JE UBIJ DUHOVNA, NI DOVOLJENO POROŠTVO.

Duhovna hči priča proti svojemu očetu.

Birmingham, Ala. — Rev. Ed. R. Stephensson, ki je ustrelil katoliškega duhovna James E. Coyle, ker mu je ušil katol. duhoven njegovo hči protestantizmu in povzročil, da je poročila katoličana, ni dovoljeno poročilo. Njegova hči, ki je poročila katoličana, je pričala na sodišču, da je njen oče večkrat dejal, "da želi, da vsa katoliška institucija pride v peklo."

UDOVICA.

POVEST IZ 18. STOLETJA.

Napisal I. E. Tomić. Poslovenil Stefan Knavs.

I.

Točno ob deseti uri dopoldne, osemnajstega malega travna leta 1754. so zazvonili, kakor po dogovoru, vsi zvonovi v vseh cerkvah gornjega mesta Zagreba.

Iz zvonika cerkve sv. Marka, očetov Jezuitov, kapucinov in sester sv. Klare so se oglašali zvonovi, kakor že dolgo ne prej.

Pred mesmici so postajali ljudje v gruči po pet, po šest meščanov, ki so si malo prej kupili navede govedine; zbrali so se tukaj na skupen pogovor.

"Kaj za vraga toliko zvoni!" je vprašal svoje soseske krojaški mojster Tueibat, ki je bil zadnji pristopil k gruči.

"Eh kaj," mu je odgovoril čevljar Krapinec, "danes se darujejo zadušnice za pokojnim asesorjem Magdičem, ki smo ga večeraj pokopali v cerkvi sester sv. Klare."

"Glej no, v vseh cerkvah zvoni!" je kimal z glavjo mojster Tueibat, ki je hotel nekaj povedati, a sam ni vedel kaj.

"Bogatini zvonijo vsi zvonovi, a revežu komaj eden. Tako je na svetu, prijatelji!" je pristavil čevljar Krapinec in odšel domov, in za njim še drugi meščani. Čeprav so jih zvonovi iz tako bližnjih cerkva vabili, da stopijo v božji hram in tamkaj pomolijo za dušo pokojnikovo, se vendar oni niso odzvali pozivu, ampak so hiteli domov, da čim prej izročijo svojim gospodinjam govedino, katere niso jedli vsak dan.

Včeraj so pač bili pri pogrebu plemenitega gospoda asesorja, in zato so bili dobro plačani. Vsi gornjemestni ehi so bili na pogrebu, a udova jim je dobro plačala za to čast; poslala je vsakemu družstvu deset zlatih cekinov. K zadušnicam jih ni nihče vabil, in tudi nihče jim ni nič obljubil — kaj naj hočejo tamkaj? Dovolj bo ugledne gospode in plemičev, med katere je spadal pokojnik. Ti napolne cerkev in molili bodo za mir in pokoj njegove duše. V tem računu se niso prevarili spoštovani "purgarji", ker vsa boljši svet je napolnil cerkve, kjer so imele biti isti čas zadušnice, spojene z vso svečanostjo.

Največ ljudi je bilo v cerkvi sester sv. Klare, kjer so pokopali večeraj pokojnika v cerkveno rakev, in kamor pride danes udova z deo, da bo pri zadušnici. Že pred deveto uro je bila cerkev napolnjena z najuglednejšim občinstvom, in sicer največ z damami visokega rodu. Prišel je celo viceban Ivan Rauch, ki je drugače redkokdaj šel na spreved ali k zadušnici. Ker mu je bil pokojnik ljub prijatelj in vrstnik, je v tem slučaju napravil izjemo.

Mala cerkev sester sv. Klare je bila vsa zasteta s črnim suknom. V svetilnikih, ki so viseli od stropa, ali bili pritrjeni na stene, so gorele debele voščene sveče, katerih dim in duh se je vil po cerkvenem prostoru. V sredi cerkve je stal s črnim blagom pokrit oltar, na katerem je ležala pokojnikova sablja in pokrivalo pred nevisokim srebrnim križem. Na srednji strani oltarja je bila postavljen hitro naslikana smrt s koso v roki, ki razdira plemiški grb rodovine Magdičev.

Pokojni Josip Magdič, asesor judicijarne tabule in kraljevi svetovalec, posestnik na Gorenji Končini v Zagorju, je bil poslednji možki potomec starodavnega plemena. Oženjen je bil z Margarito plemenito Gabelli, hčerjo bogatega legirajkega posestnika. Deklici je bilo komaj šestnajst let, ko se je poročila z asesorjem Magdičem, ki je bil celih dvajset let starejši od nje. Znano je bilo, da se ni omožila iz ljubezni, ker bila je še izko mlada, da ni vedela, kaj je ljubezen, ko je stopila v zakon. Ali baronica Pudencijana Patačič je silno priporočala ta zakon. Ona in njej na ljubo so stariši govorili deklci, da je Magdič zelo spoštovan, ugleden in veljavni človek, ki se s svojim umom še povsje na visoko mesto; in to je laskalo mladi deklci, da je brez prigovora podala roko prvemu snubaču, ki je znal prehiteti vse druge. Asesor Magdič se je požuril prositi jo za roko, da mu ne bi nihče ugrabil zlatopernate ptice, kakoršna je bila gospica Margarita ali Gita, kakor so jo imenovali v domači hiši. Ni bila samo izredno lepa, temveč tudi izredno bogata. Njen oče, čeprav posestnik, plemič, se ni sramoval trgovati. S sosednjim Štajersko je imel živahno trgovino z žitom in živino. Vedel je tudi to, da mu zelo dobro nese, ko je prodajal živeč cesarski in deželni vojski, ko je šla nad Turke, ali Tököllejeve upornike.

Navadno ljstvo je govorilo, da plemeniti gospod Gabelli meri cekine in dukate na mernike; če je bil tako bogat, to je najboljšje vedel le on; da pa je bil zelo bogat, na tem ni nihče dvomil in tudi sam ni tajil tega. Žalosten je bil samo, ker ne zapušta za seboj moškega potomca. Imel je samo dve hčeri, Gito in eno mlajšo, ki je omožena z baronom Pejačevićem v Slavoniji.

Asesor Magdič je bil srečen, da je dovel tako ženico na stari dvorec v Gorenji Končini. Obhajal je svojo mlado soprogo radi njene lepote in mladosti. Takoj v prvih dneh zakona je opazil, da je Gita vihrava, jezična, a on kakor razumen človek je zavračal vse to na njeno mladost in se tolažil, da bo s časom že boljše. Mnogo časa je minolo, da se je mlada gospa privadila na brdovito Zagorje in na gorato puško pod Srančico. A kako lepo je bilo v Legradu, tamkaj v ravnem Medmurgju, kjer je bilo po njenem mišljenju vse prijetnejše in za oko ugodnejše. Asesor Magdič je znal temu hitro odpomoči. Prišel je vabiti v goste svoje soseske, posestnike, grofa Čikulina iz Dolnje Končine, Horvate iz Budinačine, barone Patačiče iz Zajezde, Orhovskega grofa iz Orhovice, Jelaničeve iz Radkova in ostale ugledne grafičke. Vsi ti so se radi odzivali asesorjevemu

povabilu, ne toliko radi dobre njegove kuhinje, kolikor radi njegove lepe gospodinje, da morejo prebiti nekaj ur v njenem obližju. Gospodinja je bila ob teh prilikah zelo vesela in kazala je neobičajen dar za kokenost, ki se ne daja priužiti, temveč mora biti prirojena. Z vsakim je bila enako prijazna, toda tako, da je vsakdo mislil, da je on tisti, kateremu pokloni Gita svoje srce in svojo ljubezen. Toda vsi so se varali. Ona se je vedno vedela držati v gotovih mejah pri poklonih, da so vedno živeli v dvomu in nadi, ne vedoč nikdar prav, pri čem da so! Primerjali so jo boginji Diani, ki poslušno sledi v lov tropu lovskih psov. Govorilo se je celo, da mlada gospa asesorja od vseh še najbolj odlikuje svojega sosedo, ne več mladega, a zelo finega in elegantnega grofa Čikulina, najbližjega svojega sosedo, a gotovo ni bilo nič hudega pri vsem tem. Gospod grof Čikulini je bil ndovec in velik častilec lepih dam. Kakor mnogim drugim je tudi Giti dvoril, morda malo bolj nego drugim, sicer pa je bila tudi Gita mnogo lepša od ostalih. K temu je bil še Čikulini najbližji sosed njen. Nihče se ni mogel izpodtikati nad tem, ako je večkrat med tednom na svojem ognjenem vranu odjahal v Gorenjo Končino, da krajša mladi gospej dolgi čas; igral je z njo šah, ali pa ji je pravil različne dogodbe, kjer je znal večji grof zelo skrbno navajati vodo na svoj mlin, kar je tudi Gita rada videla.

Ko se je približal zimski čas, ko je pričel padati jesenski dež, ali če je sneg zgodaj zapadel, da se ni moglo v Gornjo Končino drugače priti, nego na vozu, ni bilo takrat Giti nič več obznanja na deželi. Hitro so se morali odpraviti v Zagreb, kamor je prišel na zimo velik del plemstva, da tam čim ugodnejše prežive nadležno zimo. Gospod asesor Magdič je takrat reševal v Zagrebu zaprta pravde, a njegova mlada gospa se je zabavala in živela je v misli, da njena lepota in mladost slavita največjo slavo povsod, kamor le prihaja. Preveč bi bilo, ako bi se pripomnili, da so ji bile radi tega druge zavide.

Lepa Gita ni mnogo marala za zavist znank; še bolj jo je dražilo to, da je osvajala eno moško srce za drugim. Tudi sam njen mož, na videz hladnokrvnen asesor, ni nikdar našel povoda, da bi svojo mlado soprogo samo iz daleka karal, da je neugnana v osvajanju moškega spola. Njemu je celo ugajalo, da ima tako žensko, da ga zavida "ves svet". Te njene nasprotnice so vendar zelo rade zahajale v Magdičev hišo, ako jih je gospa Margarita povabila na plesno zabavo, ki se je pričela ravno takrat razvijati v boljši zagrebški družbi. Od grofice Erdödy, Draškovićeve in Keglevičeve so se navadile tudi druge plemenitašice na plesne zabave, ki so jo zelo rade gojile v svojih dvorih med zimskim časom. Za te se je pogajalo plemstvo, zbrano črez zimo v Zagrebu, Varaždinu in Karlovcu.

Gospa Margarita pl. Mladičeva je dajala vedno najfinije zabave v najboljših krogih v Zagrebu. V njeni hiši, zgrajeni v bližini samostana sester sv. Klare, se je shajala v soboto po zimi množtevna družba plemičev in grajščakov, ki so radi zahajali v Magdičev dvor, vedoč, da se nikjer ne morejo tako fino zabavati, kakor ravno pri njem.

Čeprav je kmet zastoj delal svojim grajščakom, čeprav je imel Magdič precej gotovine, ki mu jo je prinesla njegova žena, so take zabave stale mnogo denarja, se je trošilo toliko denarja, da so se bogataši upirali slediti razkošni plemkni. A njen mož se temu ni upiral, on je celo odobraval, kar se je izmislila njegova "lepa" žena, in je tako dolgo vrsto zimskih sezon v Zagrebu preživel čvet hrvaškega plemstva nenavadno krasi in sicer na račun lepe Gite.

Duša vseh teh zabav je bil zelo zanimivi grof Čikulini, ki je s svojo sosedo neumorno vabil na te lepe večere množtevno plemstvo, ki je čim bolj hitelo v Zagreb, ko je le žulo, da se more tako dobro zabavati na tem starem, pustem griču.

Tudi zima ima konec in prihaja pomlad, ko mora vsak grajščak misliti na svoje posestvo in na zemljo, ki ga prehranja. Magdičevi so se morali vrniti v pušto Gornjo Končino in nadzirati dolo.

Gospod asesor je komaj čakal na ta čas in veselil se je trenutka, ko zagleda starodavno svoj hišo pod visoko Ivančico, kjer preživi nekaj mesecev v mirnem in prijetnem življenju na deželi, ki od daleč ni tako drago in težavno, kakor življenje v Zagrebu.

Soproga njegova se ni vračala na deželo s takimi občutki. Bilo jej je umreti od dolgega časa, ko je morala preživeti prve dni na posestvu svojega moža po onih lepih in preugodnih zabavah v Zagrebu. Gospod asesor je dobro vedel za to nejevoljo mlade žene in jo je tolažil. Ako hoče imeti vse v redu, mora biti tvoja žena zvesta, zanesljiva tovarišica na delu pri gospodarstvu. Gospod asesor ni naletel na takšno ženo.

Ako je morala iti pogledat za orači in seljaci, ali iti h koscem na travnik, ali delaveem v vinograd, se je izgovarjala, da ne more prenašati solnčne vročine. V hlev, svinjake, v kokošnjak itd. se še ozrla ni, in v svojem možu je zatirjala, da ne more prenašati takega smrada.

Ako je bilo treba pogledati v kuhinjo, posebno kadar je prišlo mnogo gostov, ali kadar je bilo več težakov na hrani — elegantna gospa Margarita je opetovano dokazovala svojemu soprogu, da ona ni vstvarjena za kuhinjo, ker ne more dihati dima sirove hrastovine, ki je takrat navadno prasketala na grajščinskih ognjiščih.

In tako je moral gospod asesor, vrnivši se na svoje posestvo, opravljati vse posle, ne samo gospodarjeve, temveč tudi gospodinje.

Pregledal je vsako delo na polju in travniku in v vinogradu.

Delil je kuharju in pomožnim kuharicam (bilo je pet ali šest kmečkih deklet) meso, mast, maslo, solivo, moko, z eno besedo vse, česar treba v kuhinji. Odločeval je, kaj se mora kuhati za gosposko mizo, in kaj zopet za domačo družino.

(Dalje prihodnjič.)

Smrt kralja Ludovika in njegovo proglašenje svetnikom.

(Zgodovinska črtica).

Nemčija je bila v onem neimenuvanem letu na višku svoje moči. Kralj Ludovik je vladal pravično in modro: prav tako kakor bere mo to v sveti Genoezi in v drugih zgodovinskih virih. Hudomušni zgodovinarji radi obrekujejo visoke osebe (menda iz nevoščljivosti). Pravijo, da krone in bridkega meča ni nosil kralj, ampak njegova slabejša polovica: v tem slučaju močnejša vzvišena vladarica Katarina. Naj bo že kakor hoče, a to je gotovo, da je vročega 18. julija po obilnem obedu, brez prepotrebne oporoke izdihnil kralj Ludovik s prumki — debeli, pravični, pobožni...

(Nekateri zgodovinarji trdijo, da mu je preobila mast zalila krepostno srce).

Vso Nemčijo je od temelja pa tja do vrh Triglava (gora v neki nemški provinciji) pretresla ta nesrečna vest. Zvonovi so žalostno zvonili, kakor da bi hoteli prebuditi umrlo Veličanstvo. Maše so se služile, da ne bi pravični Bog poslal duše umrlega Veličanstva v pekel...

Vso kraljevo rodbino je objela grozna žalost. S kraljeve palače je zavihrala zastava dolga pet in štirideset metrov. Kraljica Katarina je jokala žalosti, ker se radi kraljeve smrti ni vršil večerni ples... Tudi milostiva hčerka je žalostno zdehala po svetih sobanah, ker je ravnokar pokopala najljubšega ji — muca.

Najbolj žalostna pa je bila kraljeva sestra Ana, ker ji je pri sv. maši zadušnici strgal neki "poba" črnosvileno obleko.

Prišel je dan pogreba. Mračen dan. Časopisje je pisalo:

"Prezvišena vladarica Vsemu škega sveta, Katarina I. Ortenburska milostiva soproga umrlega Veličanstva kralja Ludovika Debelega, Pobožnega in Pravičnega, je morala ostati v sveti kraljevski palači in najeti tisoč jekajoch dam, da bi njihova globoka in vidljiva žalost poveljevala kraljevi pogreb."

Komaj so pokopali kralja, je že v Ahenu zamrgolelo nemških knezov krvosovov. Trobei so trobili v rogove. Zvonovi so zvonili. In kmalu so se v stolni cerkvi zbrali knezi in vojvode. Zgodovina X. pravi, da so bili trebuh zbranih tako obkripi, kakor njihovega pokojnega kralja, Visočanstva Ludovika — Debelega.

"Dostojanstva se merijo po debelosti, plemenitost po denarju." (Zgodovinar Albert Suhi). Ta dva sklepa sta se na znameniti dan potrdila v ahenski stolnici.

Zvečer se je vršil ples, katerega je oskrbel debela gospa županja. (Bil je dobrodošen ples v spomin Ludovika Debelega. Pravičnega in Pobožnega). Kraljico Katarino je že minila slabost in pri plesu je njen obraz žarel veselja. "Moj kralj je že v nebesih," je odgovarjala pobožno sožaljujočim dvornim damam...

Ob deseti so sedli k težko obloženim mizam in napivali prevzvišeni kraljevi. Naenkrat je vstala gospa županja in je v kratkih, jedernatih besedah (kakor je navadno pri ženskah) orisala krepostno kraljevo življenje. Na koncu pa je mogočno zavpila: "Ako naš predobri kralj ni bil svetnik, naj mi na mestu usahne jezik! Slava! Slava!..."

In vse dame noglasno zaorile: "Slava! Slava Ludoviku Svetemu!..."

Dvor je proglasil Veličanstvo Ludovika svetnikom, ako ga je tudi Rim, tega ne vem...

I. Mrap.

Pokojnine materam.

New York, N. Y. — Iz tujejez. inf. urada. — Dopušcanje, da živi dete oddaljeno od matere in s tem pogreša ono oskrbo, ki ji more nuditi edino dobra mati, in to le radi siromaštva, se protivi vsakemu zdravemu načelu javne ekonomije. To uvaževanje je porodilo sistem penzij za matere.

Leta 1911, je država Illinois kot prva v Združenih državah osvojila zakon glede pokojnine ali podpore materam. Danes ima že 40 držav slične postave.

Izvrševanje Illinoiskega zakona od l. 1911 je bilo v rokah omladinskih sodnij v vsaj državi, in sodnija je imela v tem oziru obširno pravo. Leta 1913. je bil zakon radikalno premenjen in moč sodnij znatno omejena. Od tedaj so bile uvedene druge manjše spremembe.

Tekom prvega leta po-vzakonjenju v Illinois je le 16 okrajev razun okraja Cook vpotrebilo ta zakon, dočim je konecem l. 1920 bilo od 120 okrajev le 12, ki niso ta zakon praktično proizvajali. Konecem prvega leta originalnega zakona je bilo 327 družin na pokojninski listi na omladinskih sodnijah v kraju Cook, pri čemur je skupna pokojnina znašala \$7.000 na mesec; v novembru l. 1911 pa je bilo 851 družin na listi, ki so dobivale več kot štirikrat toliko kot l. 1912.

V poročilu, nedavno izdanem po Children's Bureau, U. S. Department of Labor, pod imenom "The Administration of the Aid-to-Mother Law in Illinois", je natančno popisana način proizvajanja tega zakona v okraju Cook, ki je na delu glede skupne svote pokojnine, kolikor tudi glede izvrstnosti uprave. Sodnija sledi izkušnjam dobrih pomožnih društev v tem, da preiskuje stanje oseb, predno dodeli podporo, in tudi v tem, da nadzira dotično družino po rešitvi prošnje in dodeljenju pokojnine.

Poročilo priporoča izpolnjenje pokojninskega zakona za matere, ako se ta sistem povsod pravilno organizira in proizvede, bi mogel biti začetek novega načina državne podpore brez poniževalnega značaja starega sistema dobroteljskih ustanov.

Klerikalizem in druga buržoazija se veseli.

V Rusiji vlada lakota in koleba V Jugoslaviji pa se sklepajo zakoni in naredbе, ki se v bistvu strinjajo z zakoni v drugih entitnih državah. Tako vsaj poročajo iz Beograda, čer hočejo s tem dokazati da ti ni nič poseb-

nega marveč nekaj naravnega, kar je že v drugih državah uvedeno. Ni naša naloga preiskati, koliko se ujemajo naredbе, ki jih namerava vlada izdati z zakoni v drugih državah. Pač pa na azanimu kakšno stalne zavezna meščansko časopisje proti vsem dogodkom pri nas in v Rusiji. Zednjene države so se celo ponudile, da pomagajo vreči sovjetsko vlado, ako se skliče ruska konstituenta. Iz vsake vrste takore. koč čitamo v časopisju, da bo glad porušil doslej tako mogočna Rusijo. Nič ne de, če umirajo ljudje lakote, ljudje, ki niso prav nič krivi ruskega vladnega sistema, ampak, ker so v Rusiji ni treba usmiljenj zanje, vsaj bo glad unčil socializem, komunizem in vse napredno in svobodno miselno naziranje, da ostane sam "krščanski" socializem kot zmagovalna svetovna ideja. Tako si domišljuje "Novi čas", ki pisari vsak dan drugače, samo da čitatelji ne morejo vedeti, kaj pravzaprav hoče, da čitatelje ba. ga, zaposluje, ker bi sicer, če bi imeli čas in vzorno vzgojo, kmalu prišli do prepričanja, da je socializem konkretna znanost, ki hoče odpraviti hlapce in tirane ter uvesti bratstvo, dolžnost do dela in pravico do življenja.

Socializem je svetovni nazor, ki se je pojavil v tistem hipu, ko so nastali v človeški družbi razredi izkoriščevalcev in izkoriščancev. In dokler ostanejo te razmere v družbi, tudi socializem ne odneha. Res je, da ob velikem koraku k socializmu nastane reakcija, ki socialistično misel o. vira, toda zatreti ali odpraviti je ne more nobena sila, ne glad, ne kolera, ne protirevolucija in ne najostrejšje naredbе. Zakaj vse, kar ovira napredek je konservativno, reakcionarno in preko tega pojde prej ali slej val socialističnega svetovnega naziranja. To si naj zapomnijo vsi tisti, ki se vselej upirajo nedolžnih ljudem!

KAJ JE UJEZILO SODNIKA LANDISA!

Chicago, Ill. — Pred sodnikom Landisem, ki so ga sprejeli stavbinski podjetniki in delavci svojim razsodnikom v spornih zadevah, je bila pogodba, sklenjena med podjetniki in asbestnimi delavci. Naenkrat je pa sodnik zrasel, ko je čital, da pogodba prepoveduje delavcem vsako delo. Dejal je, da pojde ta določba iz pogodbe, na kar je dodal: "Povedali so mi, da so unijski delavci zakrivali vse take določbe v tej bolni industriji. Če bi bil jaz unijski delavec in bi me kdo vprašal, da pristane na tak gnil biznis, tedaj bi segel po količku."

Samo 10 dni velja ta ponudba

KALIFORNIJSKO GROZDJE

"Najboljše na trgu"

GROZDJE ZA VINO—Najboljše, sladko, debelo grozdje v zabojih po 30 funtov, stane vsak zaboj.....\$4.50
MOSKATELO DISECE GROZDJE—Najboljše Kalifornijsko grozdje v 30 funtov zabojih, stane zaboj po.....5.00
MAMMOTH WALNUTS—Debeli tanke lupine orhi najbolj na trgu, 10 funtov v papirnatih zabojih, stane pe.....3.50
ROZINE—Sladke brez peškov rozine, 30 funtov zaboj, stane 5.50
Mi vam garantiramo vse gornje produkte, da so najfinije vrste in da jih bode prešli v dobrem stanju.

Grozdje vam pošljemo po ekspresu, vse drugo pa na froht, razun ako vi sami zahtevate drugače.

Da vtrešemo našim naročnikom, mi vam pošljemo z vsakim naročilom 100 funtov, SLADKOR—Čisti v 100 funtov žakliju za.....\$4.95

Izpolnite tu spodnji kupon in ga pošljite nam z vašim naročilom. Naročilo je priložiti denar.

CALIFORNIA GRAPE AND ORANGE CO.

607 Congress Bldg.

Detroit, Mich.

Enclosed find money order for \$.....for which send me

pounds WINE GRAPES.....\$.....

pounds MUSKATLY GRAPES.....\$.....

pounds WALNUTS.....\$.....

pounds RAISINS.....\$.....

pounds SUGAR.....\$.....

Name.....City.....

State.....Street or Box No.....

Pošljamo denar v staro domovino.

Kapital vložen v
probitnost
blizu \$12,000,000.

Sedaj lahko pošljemo denar v vse kraje na Slovensko, Hrvatsko, Dalmacijo in Istro.

Nadalje pošljamo denar tudi v Srbijo, Bulgariko in Rumunsko. Jamčimo za vas poslati denar, onako kot pred vojno, da bode hitro in točno izplačan.

PRODAJAMO ŠIFKARTE NA VSE LINIJE.

Uradne ure so: 9 jutro do 5 zvečer. Ponedeljek in sobota do 3:30.

KASPAR STATE BANK,
1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.